

SCHRIJVEN MET KLEUTERS

Voor schrijven in de onderbouw hanteren we (SLO, 2024) een brede definitie van schrijven: onder schrijven verstaan we ook tekenen, krabbelen en het schrijven en stempelen van woordjes bij een tekening. Dit zijn belangrijke vormen van je schriftelijk uiten die aan het schrijven van hele teksten voorafgaan

Ontwikkeling van tekenen naar schrijven in 5 fasen

1. Teken van woorden
2. Gebruikmaken van krabbelschrift
3. Gebruikmaken van letterachtige tekens
4. Gebruikmaken van een of meer letters uit het woord
5. Woorden schrijven met een zelfbedachte spelling (*invented spelling*)

Het is van belang dat kinderen in de kleutergroepen ervaringen met geschreven taal opdoen en deze kunnen uitbreiden. Zo leren ze dat je geschreven taal gebruikt met verschillende **doelen**:

- om je te uiten
- om met anderen te communiceren
- om te leren
- om iets vast te leggen

Door zelf te schrijven worden leerlingen zich ook bewust van wat specifiek is voor geschreven taal: dat je met geschreven tekst, tijd en afstand kunt overbruggen. Ook maken ze kennis met kenmerken van geschreven taal en breiden ze deze al doende uit.

Belangrijk is dat leren schrijven in de onderbouw **spelenderwijs** plaatsvindt. Het belangrijkste doel is dat kinderen *kennismaken* met schrijven en *plezier* krijgen in leren schrijven.

In de onderbouw leren kinderen schrijven in een geïntegreerde aanpak met lezen en mondelinge taalvaardigheid. Zo ontstaat een betekenisvolle en rijke context waarin wordt gelezen, gepraat en geschreven en waarin verhalen uitgespeeld kunnen worden. Het koppelen van schrijfactiviteiten aan (voor)lezen van prentenboeken en verhalen is motiverend voor kinderen, omdat ze als ze voorgelezen worden niet alleen kennis maken met verhalen, maar ook met hoe die geschreven zijn: ze krijgen voorbeelden van geschreven taal. Boeken en prentenboeken die passen bij de leeftijd van de kinderen helpen om effectieve schrijftechnieken te modelen, om ze aan te moedigen om 'te lezen als schrijvers' en om achtergrondkennis te vergaren. Door kennis te maken met teksten van verschillende auteurs ontwikkelen kinderen niet alleen een gevoel voor wat ze willen schrijven, maar leren ze ook de conventies van een tekstsoort. Leren schrijven, leren lezen en leren spreken en luisteren gaan hand in hand.

Simultaan spreken en schrijven

Als leerkracht zorg je ervoor dat je meerdere malen per dag schrijft en tijdens het schrijven meespreekt. Je probeert het schrijven overal te integreren waar dat functioneel is. Je maakt bijv. notities op het digibord als leerlingen iets vertellen in de ochtendkring of als ze ideeën hebben voor het ontwerpen van thema's of voor de voorwerpen die een plek moeten krijgen op de verteltafel. Je schrijft namen op tekeningen en noteert wat leerlingen bij hun tekening vertellen. Ook ben je rolmodel bij het samen met de groep schrijven van teksten.

In een *procesgerichte* schrijfdidactiek leren leerlingen hoe ze het schrijven kunnen **aanpakken**.

Leerlingen doorlopen de verschillende fasen in het schrijfproces op basaal niveau: ze worden door jou als leerkracht door de fasen heen geleid en ervaren zo dat een tekst niet in 1x geschreven wordt!

Peer response

Leren schrijven met *peer response* heeft verschillende voordelen:

- Het vergroot de **motivatie** van leerlingen om op school te schrijven. Leerlingen hebben meer plezier in schrijven wanneer hun teksten gelezen worden door medeleerlingen die reageren op de inhoud van de teksten.
- Leerlingen leren zich te **verplaatsen** in de lezers van hun tekst. Bij schrijven is dit heel belangrijk, omdat het publiek voor de teksten niet fysiek aanwezig is. Jonge kinderen kunnen zich over het algemeen moeilijk verplaatsen in anderen: het is dus een extra grote uitdaging voor hen om zich als schrijver te leren verplaatsen in de lezer. Door elkaars teksten te lezen worden ze zich ervan bewust dat ze schrijven voor lezers.
- Het gesprek met lezers over de tekst kan de schrijver aanzetten tot **nadenken** over hoe je het schrijven **aanpakt**. Je schrijfgedrag reguleren is een belangrijk aspect van schrijfvaardigheid. In de onderbouw zijn leerlingen nog niet op een metaniveau met schrijven bezig. Maar het is wel belangrijk dat zij al kennis maken met de stappen die eraan voorafgaan. Wanneer ze al vroeg ervaren dat er gereageerd wordt op teksten, dan is dat een belangrijke opstap naar het leren commentaar geven op teksten. En wanneer ze bij hun tekst mogen markeren waar ze heel tevreden over zijn, of nog iets mogen aanvullen, dan is dat een basis voor het leren herschrijven van teksten.

Instructie in genrekennis

Leerlingen leren dat er verschillende soorten teksten bestaan die eigen kenmerken hebben en die met verschillende doelen geschreven worden. In groep 1-2 komt dit nog heel beperkt aan de orde. Kleuters maken kennis met geschreven teksten vanuit het perspectief van de schrijver. Ze bouwen bewustzijn op van de functies van geschreven taal. Ze maken kennis met het schrijven van verhalen en gedichten binnen bepaalde thema's. De expressieve functie van schrijven en het plezier staan voorop.

Schrijflessen in 5 fasen

ORIENTATIE

1

Het schrijven wordt voorbereid door te *lezen, luisteren en praten*. Kinderen moeten weten **waarover**, **voor wie** en **waartoe** ze schrijven. Ze kiezen en verkennen onderwerpen en verzamelen en ordenen stof om over te schrijven. Ook bekijken ze voorbeeldteksten en verkennen tekstsoort, doel, publiek en functie van de tekst.

DE SCHRIJFOPDRACHT

2

Het wordt de kinderen duidelijk gemaakt hoe de schrijftaak eruitziet. Wat voor tekst gaan ze schrijven? Met welk doel? Voor wie? Wat gebeurt er met de tekst als hij klaar is? Het is heel belangrijk dat deze aspecten van de schrijftaak helder zijn.

HULP

3

De kinderen schrijven hun tekst en krijgen hulp bij het schrijven. Hulp bieden betekent bij de kleuters vooral praten met de kinderen als ze vragen hebben of vastlopen en al pratend het schrijven van de tekst ondersteunen.

BESPREKEN EN HERSCHRIJVEN

4

Door het bespreken en herschrijven (reviseren) van teksten met klasgenoten worden kinderen zich bewust van het feit dat hun teksten gelezen worden en ontdekken ze of hun tekst zo geschreven is dat het doel en publiek bereikt worden: vinden de lezers van een verhaal de tekst spannend of onderhoudend? Is de toon van een brief met een verzoek zo dat de lezer eraan wil voldoen? Is een instructie duidelijk genoeg om uit te voeren? In deze fase leren kinderen reflecteren op de tekst en op hoe ze het schrijven aangepakt hebben. Bij de kleuters maken de kinderen kennis met deze fase doordat erop elkaars teksten gereageerd wordt en ze er daarna iets mogen bijschrijven.

VERZORGEN EN PUBLICEREN

5

In deze fase wordt de tekst gereed gemaakt voor publicatie. Het gaat om het leren van tekstconventies zoals titels en kopjes, bladspiegel, illustraties, markeringen, spelling en interpunctie en kleine stilistische zaken als overbodige woordjes en dergelijke. Als kinderen er belangstelling voor tonen, leren ze hun teksten te verzorgen. Te veel en te vroege aandacht hiervoor kan dodelijk zijn voor het schrijfplezier. In de onderbouw begeleiden we leerlingen bij het zich leren uitdrukken op papier, staat het schrijfplezier voorop en vinden we de vorm en verzorging van de tekst nog niet belangrijk. Wel heel belangrijk is het publiceren van teksten. Publicatie zorgt ervoor dat de teksten daadwerkelijk een communicatieve functie vervullen: ze worden gelezen door het publiek waarvoor ze bedoeld zijn.

Lessenserie

De SLO heeft een serie van 6 lessen/ activiteiten ontwikkeld waarin 3 genres aan bod komen: verhalende teksten (2x), informatieve teksten (1x) en gedichten met als overkoepelend thema 'eropuit'. De focus van de instructie ligt bij de verhalende en informatieve teksten op het gebruik van 'actiewoorden' en bij gedichten op 'herhaling, klankerrijm en eindrijm'.

Klik [hier](#) om de handleiding te downloaden (lessenserie te vinden op pagina **15 t/m 37**) en klik [hier](#) om de bijbehorende werkbladen te downloaden.

Suggestie voor de Inrichting van de schrijfhoek

- Een veelheid aan schrijfmaterialen zoals pennen, stiften, potloden, wasco en wisbordjes (*laat soms ook de stempels weg*)
- Soorten schriftdragers (los papier, kleine geniete boekjes, enveloppen, ansichtkaarten etc.)
- Letters die leerlingen kunnen gebruiken als voorbeeld (aan de muur)
- Zinnen uit prentenboeken die klassikaal worden gelezen ([fingerpointreading](#)/ husselen/ schrijven)
- Losgeknipte woorden uit de zinnen om zelf op volgorde te leggen
- Gekopieerde pagina's uit alfabetboeken